

دلالة كلمة (الماشيح) و مفهوم الشخصية في العهد القديم
أ.م. د عباس سليم زيدان- كلية الاداب – جامعة واسط

E: asaleem@uowasit.edu.iq

T: 07700667246

تاريخ الاستلام : 2020/7/25

تاريخ القبول : 2020/8/9

الخلاصة :

إنَّ كلَّ شُعب أو جماعة، ينتظرون مخلصهم أو منقذهم، بمواصفات تكاد تكون متشابهة في الصّورة، ولكنها مختلفة بالشّكل حيث يتأطر هذا العقل الجمعي بما تتسجه خيوط الأسطورة، أو تؤسّس له نصوص مختلفة، وكتابات متباينة، ارتبطت فكرة المسيح المخلص ارتباطاً وثيقاً بالفكر الدّيني عموماً، واليهودي منه على وجه الخصوص. وهي فكرة ضاربة في أعماق التاريخ، عبّرت في فترات تاريخية مختلفة عن عجز الكائن الإنساني، بالرّغم من أنّ فكرة انتظار المسيح قديمة قدم التّاريخ، إلا أنّها عرفت نضجها وكمال نموّها مع الفكر الدّيني خاصّة الفكر اليهودي. ويمكن أن نقول أنّ لفظة (المسيح) - كجميع ألفاظ اللغة- ، اكتسب بتوالي العصور والثقافات معنًى جديداً تجسّد بشكل واضح في شخص مرسل من الله، له قدرات خاصّة يتمتّع بها دون غيره ، اذ تستطيع طبيعته أن تجمع بين الطبيعة الإلهية والبشرية في شخص « واحد . «هذا الملك من سلالة داود سيعود لكي يعيد مجد مملكة إسرائيل، ويقضي على أعدائهم، ويعيد بناء الهيكل، ويحكم بالشرعية، والعديد من المفاهيم التي لبسها هذا اللفظ من جراء أحداث متوالية مر بها اليهود.

الكلمات المفتاحية: المنقذ، الكتاب المقدس، اليهود

The meaning and significance of the word (Al-Masih) in the Old Testament

Assistant. Prof- Dr. Abbas. S. Zaidan

College of Arts - Wasit University

Receipt date: 25/7/2020

Date of acceptance: 9/8/2020

Abstract:

Every people or group, awaiting their Savior or Savior, has almost identical characteristics in form and differ in form. Where this collective mind is framed by the threads of myth, or based on it by different texts and different writings, the idea of Christ the Savior is closely related to religious thought in general, and the Jew in particular. It is a thought deeply rooted in history, which expressed in various historical periods the impotence of the human being, although the idea of waiting for Christ is as old as history, but she knew its maturity and its full growth with the ideas of a particular religion, Jewish thought.

It can be said that the word Christ, like all words of language, has acquired a new meaning in ages and cultures that clearly manifest itself in a person sent from God, who has special abilities that he enjoys without other people whose nature was able to combine the divine and human in one person . David's king dynasty will return to restore the glory of the Kingdom of Israel, eliminate their enemies, rebuild the temple, rule the Sharia, and other concepts that this word has worn out due to successive events experienced by Jews.

key words :Savior, Bible, Jews

המשמעות של המילה (משיח) ומושג האישיות בתנ"ך

מאת: עוזר פרופסור דר' עבאס סלים זידאן
פקולטה של הספרות -אוניברסיטה של וואסיט

תקציר:

לכל עם או כל קבוצה, הממתינים לגואל שלהם, יש מאפיינים כמעט זהים בצורתם ושונים בצורתם. כאשר המוח הקולקטיבי הזה ממוסגר על ידי חוטי המיתוס, או מבוסס על ידי טקסטים וכתבים שונים, הרעיון של ישוע המושיע קשור קשר הדוק למחשבה הדתית בכלל, והיהודית בפרט. זוהי מחשבה מושרשת עמוק בהיסטוריה, שביטאה בתקופות היסטוריות שונות את חוסר האונים של האדם, למרות שרעיון ההמתנה למשיח ישן כמו ההיסטוריה, אך היא ידעה את בגרותה ואת צמיחתה המלאה עם רעיונות של דת מסוימת. מהמחשבה היהודית.

אנו יכולים לומר שמילת המשיח, כמו כל מילות השפה, קיבלה משמעות חדשה, בעינים ותרבויות, המתגלמת בבירור באדם שנשלח מאלוהים, שיש לו יכולות מיוחדות שהוא נהנה ללא אנשים אחרים שטבעם הצליח לשלב את האלוהי והאנושי באדם של "בן האדם". מלך שושלת דוד זה ישוב להשיב את תהילת מלכות ישראל, לחסל את אויביהם, לבנות מחדש את ההיכל, לשלוט בשריעה, ומושגים אחרים שמילה זו התבלה כתוצאה מאירועים רצופים שחוה העם הישראלי.

משיח, תנ"ך, יהודים: מילות מפתח

הקדמה:

חוקרים יהודים רבים מאמינים כי רעיון המשיח הופיע רק מאוחר יותר בהיסטוריה של היהדות בתקופת הנביאים, ואת המושג הזה לא הוזכר בחמישה חומשי התורה, המילה (המשיח) פשוטו כמשמעו "סחף שמן" ומתייחס למנהג עתיק שבו המלך היה לשטוף את השמן כאשר הוא עלה על כס המלוכה, כך המשיח היה לנגב את השמן כמו מלך בסוף הימים. המשיח המומתן על ידי היהודים יהיה מנהיג פוליטי גדול של צאצאי דוד, ויהיה לו הלכה ועשייה יהודית, ולכן, מחכה של "ישו המושיע" ליהודים עולה בקנה אחד עם הציפייה לטוב המשותף, שבו המצב שלהם יהיה הטוב ביותר כאשר הוא בא. אין ספק שהרעיון של "ישו המושיע" גרם לתנועה הציונית לקרוא להקמת מולדת לאומית ליהודים בארץ ישראל, כדי לסלול את הדרך לבואו של ישוע, ומכאן מושג הגאולה מתוך תפיסה דתית למושג פוליטי, במחקר זה אנו עוסקים במובן ובמשמעות של המילה של (משיח) כמילה, לא כהבנה או מושג כדי לבחון כיצד מילים משמשות לרעיונות שהפכו לאמונות.

פרובלמה של המחקר:

פרובלמה של המחקר נובעת בשימוש בכמה מילים שהפכו לאמונות דתיות, כולל המילה "המשיח", אם כי מילה זו במשמעותה האמיתית אינה לגואל או למושיע, המצביע על השפעתם של כמה מן הרעיונות והאמונות השוררים

חשיבות של המחקר:

חשיבות המחקר נובעת מכך שחלק מהמילים השתמשו ברעיונות דוקטרינריים ובשימוש שכיח, בידיעה שמשמעותן האמיתית אינה פירושה המושג המשמש כיום. פירוש הדבר כי התפתחות האמונות עלולה להוביל להתפתחות משמעותיות המלים.

מטרה של המחקר:

המטרה העיקרית של מחקר זה היא לגלות את המשמעות האמיתיות של מילים שנהפכו לידע שכיח שאינו תואם את השימוש השכיח שלהן, כלומר, מילים יכולות להתפתח במונחים מבחינה סימנטית זאת אומרת: שהשפה הזאת היא שפה חיתה וניתנה התפתחות ואינה שפה סטטית.

מקור המילה:

"משיח" שם זכר מהשורש (מ.ש.ח) השמשמעות שלו היא משיחה של אדם בשמן המשחה, כביטוי טקסי לכניסה של תפקיד רם (שגיב ד' - ח"ת) - עמ' 1087)

באנגלית פירושה "מושיע" או "גואל מיוחל" שהוא אדם יופיע באחרית הימים כשליחו של אלוהים שיביא (William Gesnius, 1979: p603) גאולה לעם היהודי הוא יכנס למריבות עם עמים רבים ששונאים לישראל ויכניע אותם, וכך יכול להפוך את העולם לעולם שני אדם זה נקרא המשיח, או "משיח בנו של דוד" דמות משיחית קיימות גם בדתות אחרות (תומאס גיטס גיפסון - *מوسوعة اديان العالم* - ص 26).

משיח בשפת הסלנג: כמו לחכות למשיח מדברים על משיח. (רוביק רוזנטל - *מילון הסלנג המקיף* - עמ' 233) המשמעות של המילה במקרא "המילה קשורה לפעולה של נגוב בשמן. בשפה העברית עתיקה, המילה "משיח" נתונה למי שהגיע למעמד של אצילות וגדולה, למשל: הכהן הגדול שנמשח לכהונה הנזכר. שמו בספרות התלמודית (כהן משוח), התאור של המילה (משיח) או (מלך המשיח), הוא האפוטרופוס של המנהיג היהודי שיגאל את העם אחרית הימים ספי רפל בסקי-חומרו של משיח - עמ' 406

גם המילה (משיח) קשורה באמונה של ההופעה של המשיח, שהיא סימן שנמצא בספרי משה "במדבר" (4: 24), <https://he.chabad.org> המושג מדובר על "אחרית הימים"

"וְאֵם--שְׁמַע, אִמְרֵי-אֵל: אֲשֶׁר מִתְּנָה שְׂדֵי יַחְזֶה, נָפֵל וּגְלוֹי עֵינַיִם" במדבר (4: 24) הנושא של המשיח קשור בכתבי הקודש. בספר דברים (ל': א'), משה נשא נאום "היהודים עתידים להיטיב מעשיהם ולשוב לארץ ישראל זמן ארוך מהגלות בכל פינות העולם והם ישמרו את התורה ואת המצוות שלה. " וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עֲלֵיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה, אֲשֶׁר נִתְּנִי, לְפָנֶיךָ; וְהִשְׁבַּתָּ, אֶל-לְבָבְךָ, בְּכָל-הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר הִדִּימְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה."

הנביא בלעם, רואה שהמשיח: "איש שילוה את היהודים בדרכם חזרה שלהם

" יגל-מים מדלגו, ונרעו במים רבים; ויגם מאגג מלכו, ותנשא מלכתו. אל מוציא ממצרים, פתועפת ראם לו; יאכל גוים צריו, ועצמתיהם יגרם--והציו ימחץ. פרע ושכב פארי וכלביא, מי יקימנו; מבקריה ברוד, וארריה ארור. ויסר-אף בלק אל-בלעם, ויספק את-פפיו; ויאמר בלק אל-בלעם, לקב איבי קראתיה, והנה ברכת ברך, זה שלש פעמים. ועתה, ברח-לך אל-מקומך; אמרתי פבד אכבדך, והנה מנעה יהנה מפבד. ויאמר בלעם, אל-בלק: הלא,

גם אל-מלאכיך אשר-שלקת אלי--דברתי לאמר. אם-יתן-לי בלק מלא ביתו, פסך ונהב--לא אוכל לעבר את-פי יהנה, לעשות טובה או רעה מלבי: אשר-ידבר יהנה, אתו אדבר. ועתה, הנני הולך לעמי; לכה, איעצה, אשר יעשה העם הזה לעמך, באחרית הימים. וישא משלו, ויאמר: נאם בלעם בנו בער, ונאם הגבר שתם העין. נאם, שמע אמרי-אל, וידע, דעת עליו; מחזה שדי יחזה, נפל וגלוי עינים. אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב; דרך פוכב מיעקב, וקם שבת מישראל, ומחץ פאתי מואב, וקרקר כל-בני-שת. והיה אדום ירשה, והיה ירשה שעיר--איביו; וישראל, עשה חיל. וירד, מיעקב; והאביד שריד, מעיר." (במדבר 24: 7-20).

יעקב אבינו מכנה המשיח בשם "שילה":

" וניספר שר-המשקים את-חלמו, ליוסף; ויאמר לו--בחלומי, והנה-גפן לפני. ובגפן, שלשה פריגים; והוא כפרחת עלתה נצה, הבשילו אשקלתי ענבים." (בראשית 40: 9-10).

ישעיה, ירמיה, יחזקאל, עמוס, יואל והושע מהנביאים של ישראל, גם זכרו את (המשיח). בצורה רחבה בנושא:

" הוי החקקים, חקקי-אנו; ומכתבים עמל, כתבו : להטות מדין, דלים, ולגזל, משפט עניי עמי--להיות אלמנות שוללם, ואת-תומים יבזו : ומה-תעשו ליום פקדה, ולשוואה ממרחק תבוא: על-מי תנוסו לעזרה, ואנה תעזבו כבודכם : בלתי קרע תחת אסיר, ותחת הרוגים יפלו; בכל-זאת לא-שב אפוי, ועוד ידו נטויה. : הוי אשור, שבת אפי; ומטה-הוא בידם, ועמי. : בגוי חנף אשלקנו, ועל-עם עברתי אצוננו--לשלל שלל ולבז בז, ולשימו....." ישעיה (10: 1-6)

יתר על כן, מחקר יסודי בכתבי הנביאים בטקסטים העבריים המקוריים, רואים שמקור האמונה במחשבה של משיח הוא ביהדות וכל אמונה. מהראוי להדגיש כי הופעתו של המשיח כרוכה בחזרה לשמירת המצוות של התורה. מה אומרת האמונה במשיח ?

מיסודי האמונה היהודית במחשבה של המשיח שהמשיח יופיע באותו יום בו יכול איש יהודי נמרץ מצאצאים של דוד המלך בעתיד לבנות בית המקדש בירושלים ולאחד את היהודים המפוצלים ברחבי העולם לארץ הקדושה, כל אומות של העולם יכירו במנהיגוה שלו המשיח וירוצו במלכותו. בזמן ההוא לא יהיה רעב ולא מלחמה, אלא כל עולמה יחיו בשלום, ב אהבה, בשבע ובברכה. ד.הרשקין סמיט (2007) ص 270-273.

העולם כולו תעבוד למען אל אחד מתוך מוסרית גבוהה ומודעות רוחנית ומוסרית גבוהה יותר והעם היהודי יהיה העוסק בלימוד התורה הנגלה ותורת הנסתר בהופעה של המשיח שתשלם את תכלית הבריאה.

אישיות נזכרות כמשיח בספרות היהודית:

יש כמה מהאישיות נזכרות כמשיח בספרות העברית:

1-משיח הנזכר ל בספרות של חז"ל הוא המשיח בן דוד, מצאצאים של דוד המלך. (צבי ברס - (1983) עמ' 63).

"ויצא חטר, מגזע ישי; ונצא, משרשיו יפרה. ב. ונחה עליו, רוח יהנה--רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת, ויראת יהנה. ג. ונהריחו, ביראת יהנה; ולא-למראה עיניו ישפוט, ולא-למשמע אזניו יוכיח. ד. וישפט בצדק דלים, והוכיח במישור לענוי-ארץ; והפה-ארץ בשבת פיו, וברוח שפתיו ימית רשע. ה. והנה צדק, אזור מתניו; והאמונה, אזור תלציו. ו. וגר זאב עם-כבש, ונמר עם-גדי רבץ; ועגל וכפיר ומריא יחדו, ונער קטן נהג בם. ז. ופרה נלב תרעינה, יחדו רבצו גלדיהו; וארנה, פפקר יאכל-תבן. ח. וישעשע יונק, על-חר פתו; ועל מאורת

צפּעוֹנִי, גַּמּוּל יָדוֹ הִדָּה. ט לא-נָרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחִיתוּ, כָּכֹל-הָר קָדְשִׁי: כִּי-מִלְאָה הָאָרֶץ, דַּעַה אֶת-יְהוָה, כַּמִּים, לַיָּם מְכִסִּים."

ישעיהו 1-9:11

2- בתלמוד ובעיקר במדרשים מאוחרים, נזכר איש בשם "משיח בן יוסף". שהוא שלב מקדים ל"משיח בן דוד", הרבה לאפיין את משיח בן יוסף ותפקידו המיוחד. ויש אומרים שמשיח זה אף יהרג. משיח זה אינו חייב להיות גברי, וגם אסתר המלכה הייתה בבחינת משיח בן יוסף בדורה. (דב שוורץ- (1997)-עמ'35-36)

ישנם סידורים שבהם מובא שלעתיד לבוא משיח בן יוסף עתיד להישחט על ידי ארמילוס הרשע לכן צריך, Suermann, 135-148pp (2010) להתפלל עליו שלא ימות

שאלות על המשיח:

1- מתי יופיע משיח? יהודי כל העולם מאמנים שהופעה של המשיח בכל יום. התפילה גדושה בקשות מהקב"ה להחיש את הופעה של המשיח, "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח".

לפי התלמוד זמן ההופעה של המשיח נקבעה ביום מסוים, אלא שאם נהיה במצב של "זכאים", הוא יופיע

‘ E. E. Urbach (1987)pp. 649-692 קודם אותו הזמן. אף כי לפי התלמוד יהיה זה לפני שנת ה-6000 לבריאה

חלק מהתנאים לקביעה של זהותו של המשיח הם היותו מצאצאים של בית דוד והאפשרות הגבוהה שלו בלימוד התורה. אנשים רבים כיום טוענים על התייחסותם בדוד המלך. למשל במאה ה-16, רבה הראשי Ludwig, M.

68.7 – pp (1987) העיר של פראג, (הרב יהודה לוי) טען שהוא צאצא ישיר של דוד המלך 2-מה יקרה ליהודים כשיופיע המשיח? המשיח עתיד תחילה עובד לאספ

ולהחזיר את כל יהודי העולם לארצם. יבנה מחדש את בית המקדש: שיהיה משכן לאלוקות ואור לגויים, כמו שכנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. M. Gil (1992) pp 934-1099

3-מה יקרה בעתיד לעולם?

כל האנשים יחיו במתכונת חדשה, עולם ללא שנאה, תאוות בצע, תאוות או קנאה כל העולם יחיו בשלום, בשפע באהבה, ובברכה תודות של קדמה טכנולוגית הנמצאת בזמן הגאולה, הרמה האנושית תהיה גבוהה, האוכל יימצא בשפע ויהיה בזול. עם זאת, שאיפה של בני האדם תהיה רק "לדעת את האל". בכל, בזמן משיח החיים תהיה

פחות חומרי ויותר רוחני... (R. Kendall Soulen, 1996 p3)

הטוענים כמשיח מן היהודים:

1-המשיח בספר זכריה כינה שתי דמויות: הכהן הגדול יהושע, והמלך זרובבל, שהוא נכדו של המלך "יהובי אשין", והיה אז מנהיג יהודי הגלות שחזרו מבבל ליהודה באישור המלך כורש השני. וזרובבל מונה תחת שלטונו של המלך דריוס הראשון בשנת 521 לפני הספירה כמושל מחוז יהודה ואחרון שליטיו היה מבית דוד. ספר זרובבל שנכתב בתקופתו ומי שנאמר שנמצא מגולף באבן, מדבר על חזיונות שזרובבל ראה (זרע בבל) על הופעתו של ישוע.

2- שמעון ברוכבא, יהודי שהופיע בפלסטין במאה השנייה לספירה וטען שהוא צאצא של דוד המלך, והוביל מרד נגד השלטון הרומי בשנים 132-135 לספירה שהסתיים ברציחתו וחסידיו בידי המנהיג הרומי יוליוס סברדס.

3- בשנת 448 לספירה טען יהודי מכרתים שהוא מושה וכי הוא נשלח להציל את היהודים. הוא קבע לו פגישה, כאשר הם הגיעו לים, הוא קרא לים לערוק, אך הוא לא התפצל, עם זאת, הוא הורה להם לקפוץ לתוכו, והם צייתו לו וקפצו, ולכן הטביע אותם מטביעה והוא שרד מהם ששרדו. המושיע השקר נעלם ולא נמצאו זכר.

4- בשנת 645 לספירה טען אדם מיהודי אפריקה כי הוא המשיח והוא הופקד עליו להחזיר את עשרת השבטים האבודים לארץ המובטחת, וכארבע מאות איש התאספו סביבו. תקפו ו על קבוצה של מנזרים נוצריים ושרפו שלושה מהם והרגו את אחד ממנהיגיהם, והוא עצר היהודי נצלב וחסידיו נהרגו (Baron W. p. 184)

5- בשנת 720 לספירה טען יהודי סורי בשם סוורוס או סרנוס כמשיח של ישו, והוא ניבא נס לפיו פלסטין תחזור ליהודים. האוסר על מאכלים מסוימים, והתיר נישואין ללא חוזה, אלא הוזכר עליו ועל חסידיו כי הם לא מתפללים. קבוצה גדולה של יהודים ואפילו נוצרים האמינו לו ואספו כסף ותענוגות בתואנה להשתמש בהם כדי לגרש מוסלמים מארץ ישראל ולהקים מדינה יהודית. המוניטין של סיריוס התפרסם עד שהגעתי לספרד (אנדלוסיה), שהייתה באותה תקופה תחת שלטון איסלאמי, ובהקשר זה קבע אחד מבני דורו: "יהודי אותה מדינה החליטו לוותר על נכסיהם והעמידו עצמם תחת הנהגתו של אדם זה אשר הם דמו למשיח. رحلة بنيامين التيطلي (2011) ص 243.

6- עוביד אללה אבא עיסא, ישאק בן יעקוב אל-איספהאני: נאמר כי שמו אבן עיסא (עובד) יש מחלוקת בין מקורות אסלאמיים ליהודים באותה עת (אל-אספהאני) התחיל את קריאתו ואילו מקורות יהודיים מצביעים על כך שזמן טענתו להיות המשיח המיוחל הגיע בתקופת החליף אומיידי עבדול-מליק בן מרוואן 6856-705 לספירה), על פי

המחלקה לידע יהודי (Hayyitim J Cohen –Amnon Netzer 2007 pp,79-80)

באותה תקופה טען אחד מחסידיו של (אבו עיסא אל-איספהאני), ששמו יהודה או יהודה מהעיר חמדן, שהוא המושיע ישוע, והוא אסר אלכוהול(היין) ואוכל בשר כמו שעשה אבו עיסא, והוא גם החל בתפילות ובצום, והוא ראה שהחגיגות והשבחות הם רק סמלים זה בוטל לאחר הריסת בית המקדש, וחסידיו אילצו את היהודים לעקוב אחר מנהגיהם, והוא גם הפציר בסגפנות וכפל תפילה, והוא אמר שהתורה ניכרת, מוסתרת וגילוי, והפרשנות, והוא לא הסכים עם הפרשנויות הכלליות שלו ליהודים, כיוון שלא ציית להם באנלוגיה.

Haim Hillel Ben – Sasson(1971), pp118.

7- בתחילת המאה השתים-עשרה לספירה, גבר יהודי בשם סלמון (שלמה) שהופיע בפלסטין טען שהוא המשיח של היהודים, "אני שליח והוא מכין את הדרך לפני ומגיע פתאום למקדש שלו (המקדש), האדון שאתה מחפש ומלאך הברית שאתה מרוצה ממנו. הנה אדוני צבאות בא, " ושלמה נסע ממקום למקום והבטיח ליהודים כי יאסוף אותם אחרי חודשיים וחצי לירושלים (ירושלים). היהודים התפעלו מתביעתו משום שהיה כהן, והכומר הוא צאצא של השבט (משם) ולא צאצא של נביא. אלוהים הוא דוד (עליו השלום) שהוא צאצא של (יהודה) قاسم عبدة قاسم(ب، ت ص112) .

8- בשנת 1172 לספירה הופיע יהודי בעיר פאס שבמרוקו ששמה הוא (מוסא אל-דאראי) והוא היה אחד המלומדים היהודים הידועים, והוא אמר ליהודים שהוא המשיח ושהוא ישיג את נסו בלילה הראשון של חג הפסח היהודי (= תשעה באפריל). הוא הורה לחסידיו למכור את חפציהם ולהיות נידונים למוסלמים על ידי קנייה של מה ששווה דינר

אחד עשרה דינרים בכדי להשיג את מה שבא בתורה: הוא נתן לעם את ברכת העם בעיני המצרים, ובזו את המצרים. הוא אמר להם בהסבר זאת כי הם לא יעשו זאת הם רואים אותם אחר כך, אך חג הפסחא הגיע והלך ושום דבר לא קרה, ומי שהאמינו לו הפך לעניים של סעאלי בגלל דתם למוסלמים, ואל-דארי נמלט לארץ ישראל ומת שם **جعفر هادي حسن**(ب، ت): ص 29 - 30.

מסקנה

סדרה רצופה זו בשימוש במונח (משיח) משחזרת מאוד את ההיסטוריה של גלגוליו ברצף של הרעיון הנוצרי לאורך התקופות ההיסטוריות, החל מהמושג הדתי היהודי והנוצרי, למושגים ההשוואתיים, אז המונח נצרות מתייחס לאמונה הדתית בשובו של אדם שגורם לאנשים להקמת עידן חדש של שלום, אושר וצדק. , המסמן את סוף הסדר העולמי הנוכחי. אמונה זו עשתה כותרות שונות כריסטוס בתנ"ך הייתה מילה נפוצה, כפי שראינו קודם, והתייחסה למלך שנמשח על ידי האל. לאחר מכן המילה קיבלה עומסים תרבותיים מרובים שגרמו לה לרכוש את המשמעות של המשיח הקדוש והגואל שנשלח על ידי האל בכדי לשאת את מסר השלום לעולם.

המקורות:

מקורות עבריים:

1-דב שורץ (1997) 'הרעיון המשיחי בהגות היהודית בימי הביניים' הוצאת אוניברסיטת בר אילן.

ספי רפל בסקי(1998) 'חומרו של משיח' הוצ' ידיעות אחרונות, ישראל.2-

3-צבי ברס (1983) 'משיחיות ואסכטולוגיה, קובץ מאמרים, מרכז זלמן שזר, ירושלים.

4-רוביק רוזנטל(2005) , מילון הסלנג המקיף, הוצ' כתר, ישראל.

5-שגיב ד'('ח"ת) 'מלון עברי - עברי לשפה העברית בת זמננו' תל אביב .

מקורות אנגליים:

1-E. E. Urbach, (1987) "On Redemption," in his *The Sages: Their Concepts and Beliefs* (vols2), 2nd edition, Jerusalem At The Magnes Press, The Hebrew University, vol.1 .

2-H. Suermann, (2010). "Early Islam in the Light of Christian and Jewish Sources", Angelika Neuwirth, Nicolai Sinai and Michael Marx (eds.), *The Qur'an in Context: Historical and Literary Investigations into the Qur'anic Milieu*, Leiden and Boston: Brill.

3- Haim Hillel Ben – Sasson. (Messianic Movement), *Encyclopaedia Judaica*, VOL 14

4- Hayyim J Cohen –Amnon Netzer) (2007) " Isfahan " *Encyclopedia Judaica*, (Jerusalem , Vol, 10

5-Ludwig, M. Theodore, (1987) "Monotheism," *Encyclopedia of Religion*, Mircea Eliade (ed.), Macmillian Pub. vol. 10 .

6-M. Gil, (1992) *A History of Palestine* , Cambridge University Press.

7-R. Kendall Soulen, 1996 *The God of Israel and Christian Theology*, Fortress,.

W. Baron, Social and Religious History of the Jew, Vol 5.– 8

9–William Gesenius (1979): A Hebrew and English Lexicon of the old testament –a containing appendix the biblical Aramaic–translate by :Edward Robinson “Clarendon press Oxford .

מקורות ערביים:

1–توماس جيتس جيفرسون(ب.ت) - موسوعة اديان العالم-اعداد وترجمة دار دافينشي-المصرية للنشر والتوزيع.

2- جعفر هادي حسن(ب، ت): الدونمه بين اليهودية والإسلام.

3- رحلة بنيامين التطيلي (2011) ترجمة عزرا حداد، تقديم عباس العزاوي(بيروت، دار الوراق للنشر المحدودة،

4-قاسم عبدة قاسم(ب، ت): أهل الذمة في مصر من الفتح الإسلامي حتى العصر العثماني،.

5- د.هرستن سميث(2007) -اديان العالم -ترجمة سعد رستم دار الجسور الثقافية-حلب.

אתרי אינטרנט

1-<https://he.chabad.org>